

1780, 5a 6

494/

DISSERTATIO INAUGVRALIS

DE

F O R O

S. R. I. PRINCIPVM

CVM

SVBDITIS SVIS LITIGANTIVM.

Q V A M

AVSPICIIIS REGIIS

ILLVSTRIS

ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R O

SVMMIS IN VTROVVE IVRE HONORIBVS
CAPESSENDIS

D. XI. IANVARIi A. R. S. c1806 LXXX

F. L. D. C.

PVBLYCO ERVDITORVM EXAMINI

SVBMITTIT

GEORGIVS FRIDERICVS MARTENS

HAMBVRGENSIS.

GOETTINGAE

Litteris JO. CHRIST. DIETERICH
ACAD. TYPOGR.

Handwritten marginal note:
F. Martens
De hoc s. r. i. principum

D I S S E R T A T I O I N A U G U R A L I S

DE

F O R O

S. R. I. P R I N C I P I V M

C U M

S U B D I T I S S V J S L I T I G A T I V M

Q U A M

A V S P I C I U S R E G I S

I L L V S T R I S

I C T O R V M O R D I N I S A U G U R I A T E

U T

S U M M I S I N V T R O Q V E I M P E H O N O R I B V S

C A S S I D I S

D. XI JANUARI A. R. 2. 1802

M. A. C.

P U B L I C O R E A D I C T O R I V M E X A M I N I

S T A M P A T

G E O R G I V S F R I D E R I C V S M A R T E N S

H A M B U R G E N S I S

G O E T T I N G E

L I N D E R S D O C T O R I S D I E T E R I C I

A S S E C T O R I S

CAP. I.

DE

FORO CAUSSARVM PRINCIPVM CVM
SVBDITIS EX PRINCIPIIS IVRIS PVBLICI
VNIVERSALIS.

§. I.

*In omni ciuitate pactum inter imperantem et subditos
supponitur.*

Posita ciuitate ponuntur mutua iura mutuaeque inter impe-
rantem et subditos obigationes. Ciuitas enim absque
pacto *a)*, et quidem bilaterali, siue expresso, siue taci-
to, subiectionem vel antecedente, vel eam subsequente cogita-
ri vix *b)* potest. Voluntariam saltem subiectionem, collatio-
nemque summae potestatis in aliquem vel aliquos mente con-
cipere non possumus, nisi referuatis a parte se subiicientium cer-
tis iuribus, certisque commodis, quorum in gratiam liber-
tatis naturalis praerogatiuis ex parte se abdicare adducuntur *c)*.
Voluntariae autem quodammodo equiparanda videtur vi co-
acta subiectio, si postea accedit pactum.

a) Nullum intercedere posse contractum inter populum et imperantem
contendit I. I. ROUSSEAU *du contrat social liv. III, chap. XVI. et*

XVIII. Haud tamen suo iure si quid video. Ex defectu obligationis externae et guarantiae in hoc contractu non sequi videtur omnino contrahi non potuisse, alias in statu naturali omnino contrahi non posset. Quin ipsum quod allegat exemplum contra illum pugnare apparet, nonne enim donatio modalis est contractus naturalis, quum vel maxime pura inter pacta obligatoria referatur.

- b) Cogitari omnino non posse statum sine tali pacto affirmare non aufferim. Si pactum tacitum in initum est, fingi potest cogitasse quidem de quibusdam conditionibus adificiendis eos qui se subiecerunt, his tamen uon expressis imperantem non ligari, adeoque manere pactum unilaterale ex sola parte subiectorum obligationes producens. *Seder U. St. Recht* I. Abschn. §. 60. p. 289. Dein sola vi et iustis armis coactam subiectionem statui originem dare absque pacto multi contendunt, vide v. c. *Scheidemantel Staatsrecht nach der Bernunft*. P. I. S. I. c. 3. §. 28. p. 66. cf. tamen P. III. cap. II. §. 133. sq. p. 209. sqq. Contrarium vero asserendum, Quamdiu enim victor non pactis sed sola vi et terrore victos continet ambo in statu belli manent, qui est statui ciuili aduersans. *HUBER de iure ciuitatis* I. I. c. III. §. 12. vid. et *ROUSSEAU* I. c. chap. IV. V. *PUFFEND.* de iure nat. L. VII. c. III. §. 5. 6.
- c) *Seder* I. c. §. 60. p. 288. *LOCKE* of civil Government chap. VII. n. 93. *Opp.* T. II. p. 184.

§. II.

Circa hoc pactum variae oriri possunt laesiones:

Huic pacto si ab vno alteroue contrahentium (siue sit imperans siue populus) non legitime satisfit, ab altera parte oritur laesio.

Vario autem modo laedere potest princeps subditos, siue qua princeps siue vt priuatus. Priori respectu, prout vel ea offendit quae populo in complexu spectato se praestitutum pacto promisit, vel ea violat, quae singulis subditis tribuere stipulatus est. Non itaque solum populus in complexu sed et singuli ab imperante laedi possunt, quorum laesio quum pa-

cto

cto aduerfetur, fimul continet laefionem totius partis contra-
hentiſ. i. e. populi.

In priuatis negotiis principis cum ſubditis iterum occur-
rere poſſunt laefiones ſubditorum, licet enim legibus ſuis pri-
uatis princeps iure perfecto a) non teneatur b), niſi ex con-
ſenſu, eius iuris tamen praeceptis obſtringitur, quod natura
omnes homines docuit, quae violari citra laefionem nequeunt.
Similiter a ſubditis laedi poſſe imperantem planum eſt, cum a
complexu populi tum a ſingulis. A complexu, ſi ſeruatis ab
imperante pactis populus praeflare recuſat, quod eſt in obliga-
tione, a ſingulis ſi vel imperantis quae talis iura infringunt,
vel quae pactis priuatis cum principe promiferunt implere de-
trectant.

De cunctis hiſce laefionibus, ſi lis oriatur vtrum admif-
ſae, et quomodo reſarciendae ſint, ad quem pertineat cog-
nitio et decernendi ius, operae pretium eſt videre.

a) Aliter ſentiendum ex aequitate et politia, quod huc non pertinet.
v. GROTIUS *de iure belli et pacis* L. II. c. 4. §. 12. p. m. 195.

b) vid. tamen STRUBE von Regier. u. Juſt. C. Sect. III. §. X. p.
71. ſq. ibique alleg. NOODT *de iure ſummi imperii*.
LARREA *allegat. ſiſcal. alleg. IV. p. 15. ſq.*

§. III.

*Si populus in complexu de violatione pacii queritur non
tenetur ſe principis ſententiae ſubmittere.*

Inter ea iura quorum complexus ſub appellatione iuris
maieſtatici conceditur imperanti (ſiue ſit perſona phyſica ſiue
moralis) dum homines in ciuitatem coeunt, eminet ius de-
quibuscunque litibus ſingulorum ſubditorum cognoscendi decer-
nendique, ſeu *potestas iudiciaria*. Quin ſi coniecturae aliquid

dandum est, id ipsum, ut sit qui quascunque lites cum effectu decidat, et ut iustitia recte administretur, quae quidem, homines dum in statu naturae vivunt, quo laesionum illatarum laesus quisque raro non suspectus iudex et ultor est, difficillime non a fortiore quovis violatur atque infringitur, id ipsum videtur potissimum homines adduxisse, ut relicta illimitatae libertatis naturalis dulcedine alterius potestati se suasque lites submitterent.

Concessio huius potestatis iudiciariae est pars pacti inter imperantem et subditos, quod dum conderetur uterque contrahentium erga se inuicem erat in statu naturali, nec alter alteri superior. Quoties itaque adhuc de ipso pacto lis mouetur, vel de eius interpretatione, vel de laesione aduersus illud ab altero contrahentium admitta, neuter competens iudex esse potest. Non imperans vi potestatis iudiciariae quippe ei tantum ex contractu competentis, et quidem duntaxat quoad lites singulorum, non populus a), siquidem eius iudicio se nunquam subiecit princeps, nec alter eorum ut pars contrahens. Omnia hic procedunt uti in statu naturae, adeo, ut vbi nemo nisi Deus superior est, praeter electionem arbitri ex conuentione, amicam compositionem et denique prouocationem ad iudicium Dei b) i. e. arma, non alia finiendae litis via detur. Quando ad extremum istud, bellum gerendi, deuenire liceat ex principiis iuris naturae diiudicari potest; non enim ob vnamquamque laesionem a principe admissam tantum iuris competere potest populo ut a contractu recedens iniuriam vi repellat, sed modo tunc vbi salus publica aliter salua esse nequit, cuius promotio erat conditio causam dans contractui inter imperantem et subditos.

a) Scheidemantel Staatsrecht nach der Vernunft und den Sitten der Völker. P. I. S. 2. c. I. §. 69. p. 116.

b) LOCKE of civil Governm. Chap. XIV. n. 163. l. c. p. 206.
A. SIDNEY on Government Chap. III. Sect. 36. p. 416.

7

§. IV.

Idem fere de maiori parte populi asserendum.

Si maior pars populi de laesione ab imperante illata queritur idem fere iuris illi tribuendum esse videtur, quod vniuerso populo, plus saltem quam singulis subditis quum non eodem quam hi respectu ad ceteros compaciscentes teneantur *a*). Singuli nempe si quid sibi iniuriae ab imperante inferri putent, quominus via facti eam repellere possint non modo pacto subiectionis cum imperante, sed et pacto cum populo in complexu de subiectione facienda inuito prohibentur; quin singulorum non est iudicare vtrum princeps iuribus suis maiestaticis recte vtatur nec ne.

a) Seder l. c. Abschn. II. §. 75. pag. 326.

§. V.

Singulorum vero lites quaecunque principis decisioni subsunt vi potestatis iudicariae.

Lites singulorum quascunque dirimere principis est vi potestatis iudicariae (v. supra §. III.) ita tamen vt quum ipse hoc amplo officio fungi vix possit *a*) aliis eius exercitium demandare teneatur. Eius itaque cognitioni subsunt lites inter se et singulos subditos oriundae, siue ipse, siue subditus de laesione queratur, est enim vnicus fons iurisdictionis. Vtrum autem earum caussarum, quae se ipsum quouis modo tangunt, decisionem in se suscipere possit, an aliis eam committere teneatur, de eo dubitari potest.

Repugnare sane naturae rei videtur, simul aliquem et partis et iudicis officio fungi, periculosumque aliquem iudicem com-

competentem in propria causa agnoscere, quum paucissimi a natura ita comparati sint ut nec amore, nec odio, nec spe metue, nec vlla animi perturbatione a iustitiae via se abduci patiantur, adeoque plerique fere sint mali iudices de rebus propriis *b*).

Verum quum inde, quod quis facile induci possit, ut nimium commodis suis indulgens a iustitiae via aberret, minime colligere fas sit eum reuera vel auaritia vel odio obsecratum plus horum impulsui quam iustitiae et aequitati tributurum esse, saltem in principem, in quem tantum potestatis conferre populus non dubitauit, quemque sapientissimum et iustitiae maxime amantem iudicauit, nulla sordium suspicio cadat, et multo probabilius sit eum causa cadere, quam cum vllius mortalium damno victoria potiri malle, haud absolum videtur asserere, principem ipsum qua fontem omnis iurisdictionis si iure perfecto *c*) uti velit, posse in causis suis cum subditis ius dicere *d*) nisi forte dixisse malueris pacto quo in principem translata est potestas iudiciaria, tacitam inesse conditionem ut eam non ipse exerceat in causis ad se spectantibus, ne vnquam in despotiam degenerare possit respublica, in quam nunquam consensisse censendi sunt subditi *e*).

a) Vtrum principi *ipsi* liceat lites subditorum dirimere de eo contro- uersantur doctores. Srenue hoc ius principi vindicat Scheiz- demantel l. c. P. III. c. I. §. II. p. 18. Contrariam sententiam tuentur permulti vid. v. c. B. de BIELEFELD institut. *politiques* T. I. cap. VI. §. 26. p. 91. BODINYS *de republica* lib. IV. cap. 6. quae tamen allegant argumenta magis ad politiam et aequitatem, quam ad ius perfectum spectant. Iuuat hic asserre quid hac de re sentiat qui non inter reges modo sed et inter philosophos facile primus nominandus est FRIDERICVS II. Borussiae rex. Is quum iustitiae administrationem aliis committeret his vtitur verbis: Ich weiß wol daß es meine erste Pflicht wäre, daß ich selbst meinen Unterthanen Recht sprechen solte. Da ich aber durch viele andere Geschäfte nicht nur daran gehindert werde sondern es auch sehr schwer ist hinter die wahre Beschaffenheit einer Sache zu kommen; so etc. vid. S. u. f. m. l. ch

mit der göttliche Ordnung in den Veränderungen des menschl.
Geschl. P. I. cap. XIV. §. 278. p. m. 559.

b) ARISTOT. *Polit.* L. III. cap. VI.

c) Aequitatem aliud suadere facile largior qua quidem adductos tantum non omnes principes causas suas aliis decidendas comittere infra docebo.

d) v. HEINECCIUS *de dominis subditos iniud. suo conuen.* §. 12. (opp. T. II. p. 322.) SCHEIDEMANTELL. c. P. III. cap. I. §. 6. p. 13.

e) LOCKE l. c. chap. XI. n. 137. p. 196. et ROUSSEAU cl. cap. X. in fin. p. m. 161.

§. VI.

Adeoque lites suas cum subditis aliis decidendas demandare potest.

Multo magis autem affirmandum est, si imperans (vti ceteras forsan regiminis partes) exercitium potestatis iudiciariae aliis demandauit, hos ex consensu principis etiam eas lites decidere posse, quae inter principem et subditos occurrunt, siue princeps sit actor siue reus, modo eo iurisdictionis genere praediti sint, quod causae qualitas infert, nec quidquam iis desit ex his, quae in omni iudice adesse debent, nempe vt iustitiae et legum rationem habere et posse et velle censeantur. Fluit ex his requisitis vt si forte alioquin hi iudices ad promouenda principis commoda iuramento vel alio modo adstricti sint, hoc vinculo soluantur intuitu causarum principis suae decisioni commissarum, ne hac ipsa iudicum electione peioris conditionis fiant subditi quam si princeps ipse suam causam iudicare sibi sumisset, quum hic iustitiae et aequitatis amore a male iudicando arceatur, illi contra forte ipso officii quo apud principem funguntur studio, ad iniquam sententiam ferendam impelli possint.

B

§. VII.

§. VII.

Sive iudiciis suis sive arbitris.

Obligatio haec imperantis comparandi coram suis iudiciis, si reus sit, fluit ex eius consensu, nemo enim illi negabit (si vel maxime largiatur ipsi decisionem non competere) ius si malit arbitros quoscunque, si prouocatus sit, eligendi, vel ad singulas causas, vel in perpetuum, modo sint idonei.

§. VIII.

 Applicatio dictorum ad respublicas compositas.

Quae hactenus attulimus obtinent in republica simplici, vt philosophi loqui solent. Videamus nunc quateenus haec adplicari possint ad respublicas compositas. Licet enim in ciuitate neminem praeter Deum imperanti superiorem esse *a*), et huius iura maiestatica communicari non posse recte affirmetur, hoc non ita accipiendum est, quasi non posset imperans alicui partem territorii ita, v. c. in feudum concedere, vt hic omnia vel plurima regalia quoad hanc partem, non administratorio, sed proprio iure exerceat, adeoque summa potestate non immerito praeditus esse dicatur *b*) reseruat a parte concedentis tantum quibusdam iuribus et in primis inspectione in usum horum regalium.

Simili modo fingi potest ciuitatem aliquam se alterius reipublicae imperanti ea lege dedisse, vt et pristinam formam reipublicae et principem legesque suas retineat, concessis modo principi, cui se subiecit, quibusdam iuribus maiestatis priuatiue, et inspectione suprema in principem.

Vtroque casu oritur status in statu; cuius quum habitus erga superiorem pendeat a conditionibus concessioni adiectis, vix

vix quidquam in genere de eo differi posse videtur. Illud tamen apparet, quod si princeps qui certa sibi iura referuauit, in his supremam iurisdictionem sibi adstipulatus est, tunc in libris in statu (vt ita dicere fas sit) dependente inter principem et populum in complexu exortis, nunquam deueniri posse ad statum naturalem, nec tantum iuris parti laesae competere, quantum in statibus quibus praeter Deum nullus principi superior est, nempe vt arma licite sumi queant, sed eiusmodi controversias coram principe suprema iurisdictione instructo esse ventilandas, nisi lis amice componatur vel alius ex conuentione eligatur iudex.

Quoad singulas vero lites, principi dependenti, cui inter caetera regalia et potestas iudiciaria concessa est, qua fonti iurisdictionis in suo territorio omnia ea iura salua manent, quae ex potestate iudiciaria fluere supra demonstrauius, adeo vt causas inter se et singulos subditos, si ipsi eas dirimere nefas sit, iudiciis a se ad reliquas causas constitutis, vel reus, arbitris electis committere possit, appellatione saltem ad principis iurisdictione suprema pollentis iudicium salua. Ex inspectione autem huic in vsum regalium competente consequitur quodsi princeps dependens potestate sua iudicandi adeo male vtatur, vt vel iustitiam denegat, vel protrahat, tunc laesis aditum patere ad eum, penes quem inspectio haec constituta est.

C A P. II.

DE

FORO LITIVM INTER PRINCIPEM ET
SVBDITOS SECVNDVM PRAXIN
EVROPAE.

§. VIII.

*Consentit praxis Europae principis iuris publici
vniuersalis.*

Pincipis iuris publici vniuersalis conuenire demonstraui-
mus, principem controuersias sibi cum singulis subditis interce-
dentes, si ipse eas iudicare aut nolit aut non possit, iudiciis a
se constitutis, vel arbitris electis, decidendas submittere. Iu-
uat nunc perscrutari, quid in plerisque Europae regnis hac
de re constitutum sit, vt inde colligi possit, ad vnum fere omnes
Europae imperantes ea aequitate, modestia ac verecundia et
olim fuisse et esse adhuc hodie, vt siquidem potuissent causas
suas ipsi decidere, tamen eas aliis, praesertim curiis suis ad
iustitiam administrandam constitutis demandare maluerint.

§. X.

Quod apparet ex singulorum regnorum exemplis,

Iam apud Romanos legimus Tiberium imperatorem cau-
sas ad se pertinentes aliorum iudicio commisisse a). Traia-
num

num per actorem et procuratorem in ius comparuisse et interdum causâ cecidisse refert PLINIVS *b*). In genere causâ fiscales coram iudice ordinario tractabantur *c*), donec potissimum sub Claudio imperatore procuratori Caesaris concurrens in his causis iurisdictio concederetur, quam huic deinceps priuatiue tribuit Constantinus M. per leg. 5. C. vbi causâe fisc.

In Germania causâe ad imperatores pertinentes, medio aeuo decidebantur a principibus in iudicio principum seu parium curiae, ita tamen, vt quum alias huic iudicio, conuocato ad eas lites dirimendas quae concernebant der Fürsten Leib, Erbe, Recht und Lehn ipse imperator praesesse soleret *), eius loco, si causâ ipsum concernebat, alter ex principibus iudex curiae eligeretur ab Imperatore *d*). Eiusmodi iudicis partes quum saepe demandatae sint Comiti Palatino Rheni orta inde est quaestio tot controuersis celebrata de iudicio Palatini in Caesarem *e*).

Hodie pleraeque causâe ad imperatorem pertinentes fupremi imperii iudiciis commissâe sunt *f*), solutis eum in finem iudicibus ab obligatione iuramenti, quo ceteroquin imperatori alligantur *g*).

Olim cum liberius in Anglia regnaretur fuit in illa Comes Palatinus, qui iniqua regum facta iure ac legibus cohiberet *h*). Causâs regi cum populo intercedentes mox a curia maiore, mox a magistratu *iustitia magna* vocato, decisas esse refert BODINVS *i*). Constat a saeculo Gulielmi I. regis, vulgo Conquestoris nomine appellati, fundatam aut saltem firmiter constitutam esse curiam Banci Regii (*King's Bench*) ad diiudicandas causâs, quae inter regem et subditos ventilantur, et curiam fisci seu aerarii regii (*Exchequer*) ad quam spectat iudicium omnium causârum de multâs, feudorum alienationibus,

bonorum publicatione, aliarumque in quibus de iure fisci regii agitur *k*).

Vtramque curiam adhuc hodie vigere easdemque partes illi demandatas esse colligi potest ex *BLAKSTONE l*).

Galliae reges olim non sibi ipsi ius dicebant, sed causas ipsorum in Parliamentis decidebantur *m*), adeo ut saepe eos causa cecidisse referatur *n*).

Singulare exemplum latae aduersus Carolum VII. sententiae allegat *PFEFFINGER o*), quin recentioribus adhuc temporibus eundem morem tractandi causas regis in Parliamentis viguisse obseruat *DE SENKENBERG p*). Nonnulla quidem nouissimis temporibus in his immutata censenda sunt praesertim abolito veteri Parlamento a Ludov. XV. anno 1771. et nouo instituo. Notandum tamen est restituto ex parte antiquo Parlamento ab eius nepote Ludov. XVI. ao. 1774, restitutam quoque esse „*la Cour des Aydes de Paris*” vt et *de Clermont Ferrand q*). Vtroque iudicio commissae sunt controuersiae iura regalia et praesertim tributa concernentes *r*).

In Arragonia summum iustitiae tribunal regi quoque ius dicebat, et hic forum suum legitimum in illo habebat *s*).

Hispaniae reges olim coram regni ordinibus in conuentibus vt vocant triennialibus responderunt *t*). Singulare exemplum institutae a D. Diego, Columbi filio, actionis aduersus regem coram regni tribunali cui res Indicae commissae erant, habet *ROBERTSON u*). Quam alte de iustitia senserit rex *PHILIPPVS II*, adeo vt non modo causas suas iudicio supremo submittere non dubitauerit, sed et se ipsum potius quam vllum e subditis laedi maluerit, disci potest ex responso quod dedit *x*) senatori consilii supremi, qui ei retulit quae acta erant in senatu, in causa qua maxime augeri potuisset eius regale patrimonium.

Pari

Pari modo et hodie reges Hispaniae comparere coram summo regni tribunali (*Consejo Real y supremo, y*) affirmare non dubito.

Bohaemiae reges, ratione Bohemiae coram Camerario et regni baronibus se sistere, refertur *x*).

Sueciae rex GUSTAVVS III. non dubitat se primum liberae gentis ciuem appellare *a*). Refert inter officia regis vt neminem vita, honore, commodis priuet, nisi is *legaliter* conuictus fuerit, vt nemini quidquam ex patrimonio siue mobili siue immobili auferat, nisi praecesserit via iuris et sententia solita *b*). Quoad causas ad ipsum regem pertinentes haec sententia videtur in iudicio aulico pronuncianda esse, vt supremo Sueciae tribunali coram quo fiscales regii respondere tenentur *c*).

In Dania vniuersum regni senatum iudicare in caussis regum cum subditis interuenientibus, contendit ARNISAEVVS *d*) et refert quae hac de re cauta sunt in Capitulatione CHRISTIANI II. vt rex ad postulata litigantis vsitato more iudiciorum respondeat.

Patet ex instructione quam Russiae imperatrix CATHARINA II. de conficiendo nouo Codice legum dedit, quam sollicite curet, ne subditi a principe per administrationem iustitiae laedi possint. Sapientissime ait a PETRO magno iudicia ad dirimendas lites constituta esse, quum principi nunquam liceat ipsi ius dicere quin ne appellatio quidem ad principem, nisi rarissime sit concedenda *e*). Refert inter requisita status moderata forma regiminis gaudentis, vt nemo subditorum bonis aut fama priuetur nisi praeuia *causae cognitione* solida et adcurata; vt nemo capite plactatur nisi concessis illi quibuscunque medijs ad defensionem inferuentibus *f*). Ex his principiis apparere videtur, imperatricem non dedignari etiam causas suas cum singulis subditis cognitioni iudicis submittere. Coram quo iudicio autem copiam sui faciat, haud dubie ex nouo codice legum disci poterit.

Co-

Coronidis loco hic afferri merentur verba quibus Borussiae rex FRIDERICVS II. vltus est, quum summam administrationem et inspectionem in omnia sua iustitiae tribunalia archicancellario conferret: „ich ermahne ihn — und bitte ihn nicht nur in meinem, sondern so vieler Millionen Menschen Namen, dafür du sorgen, daß die Justizbedienungen mit rechtschaffnen und geschickten Männern besetzt werden, daß die Gerechtigkeit ohne Ansehen der Person gesprochen werde, es mag mich selbst, einen Prinzen oder wer es auch sey treffen etc. Subiecit non solum hoc modo causas suas propriis suis iudiciis, sed et quum ei referretur in quibusdam litibus sibi cum subditis obuiis ipsam causa cecidisse, propria manu haec verba adscripsit: „ich verlange keine andre Justiz, als welcher sich auch der geringste meiner Unterthanen gegen seines gleichen zu gewärtigen hat, und lasse mir es also gefallen was mir von der Justiz abgespröchen wird.“ Quis tam insignem iustitiae amorem satis dignis laudibus efferre potest, aut felicitatem illorum oratione consequi, quibus tali principi parere contigit!

- a) TACITVS *Annal.* lib. IV. c. 6. 7.
 b) *Panegy.* cap. XXXVI.
 c) *Strube* von Regierung und Justiz-Sachen Sect. III. §. XI. p. 74.
 d) v. *Constit.* FRID. II. de 1235. cf. *BLVM*, de iud. curiae imperialis cap. I. §. III.
 e) v. G. L. BÖHMER de iudice curiae feudalis §. IX. in *obseruat. feud.* obf. XI. p. 301.
 f) de hac videri possunt PFEFFINGER T. III. Lib. III. tit. XII. p. 888. de SENKENBERG de *fabula iudicii Palatini* (in *triga disert.* distq. II.) No 5 et teutsche Justizverf. I Th. I B. Cap. 2. §. 6.
 g) R. S. R. D. tit. II. §. I.
 h) R. S. R. D. tit. I. §. 17.
 i) de SENKENB. l. c. cap. I. §. II. p. 69. ibique allegatum du CANGE in *Glossar.* verbo *Iustitarius.*

- z) *de republica* l. I. cap. VIII. pag. 84.
- k) C. H. S. GATZERT *commentatio de iure communi Angliae* § 9. not. ^o pag. 27.
- l) *Analysis of the laws of England* Book III. chap. II. §. 7. collat. chap. VIII. §. 7.
- m) GOTOFREDVS in *notis ad Rubr. tit. Cod. ne quis in sua caussa* not. I.
- 289) BVXTORF *ad A. B.* cap. V. concl. 80. lit. b. (in *disputat. Ba-fil.* Vol. II.)
- n) STRYK *de foro princip. priuatorumque communi* cap. I. (in opp. Sam. et I. Sam. Stryk. Tom. VII. disp. XXV.) quin minus iuris reges habuisse quam priuatos videtur, quum nunquam iis restituito in integrum ex capite minorennitatis concessam esse referat BODINVS l. c. p. 104.
- o) *Vitriar. illustr.* T. III. lib. III. tit. XII. §. 16. p. 888.
- p) l. c. cap. I. §. II. not. e.
- q) *Procès verbal de ce qui s'est passé au lit de justice tenu 1774. Edits.*
- r) *Procès verbal.* p. 20. et ll. cc.
- s) BORELI. *de Praesb. reg. Catol.* c. 46. n. 54. STRYK *de foro princip. priuatorumque comm.* Cap. I.
- t) REINKING *de regim. sec. et eccl.* l. I. cl. 2. c. 2. §. 222.
- u) *History of America* Vol. I. Book III. p. 188. sq.
- x) LARREA *allegat. fiscal. proem.* n. 9. p. 2. verba eius haec sunt: "doctor semper in cura habe et renuncia fenatui, in dubio semper „contra me pronuntiandum esse."
- y) *Uchen wall Staatsverf.* cap. I. §. 29. p. m. 75.
- z) PFEFFINGER *ad Vitr.* T. III. lib. III. tit. XII. p. 389. Constitutionem Caroli IV. huc pertinentem vid. apud GOLDAST *de regno Bohem.* C. IV. c. 14. §. 2.
- a) *Schwedische Anekdoten nebst einer Reihe von Schwedischen Königen im Grundrisse.* Sect. V. p. 109.
- b) l. c. p. 114. n. 2.
- c) l. c. p. 124.
- d) *de iure maiest.* l. I. c. 6. n. I.
- e) *Instruction zu Verfert. eines neuen Gesetz.* cap. IX. n. 99. et 149. vid. *Neuerändertes Augfl.* I Th. n. 6.
- f) *Instruction* l. c. n. 114.

C A P. III.

DE

IUDICIO LITIVM INTER PRINCIPES
GERMANIAE ET SVBDITOS ANTE CONSTI-
TUTIONEM CAMERAE IMPERIALIS.

§. XI.

*Simile quid iis quae de ceteris principibus asserta sunt in
terris principum Germaniae obtinere merito
praesumitur.*

Quum ex supra dictis appareat, non modo principiis iuris
publ. vniuers. sed et praxi tantum non omnium Europae
regnorum consentire, vt principis causae cum subditis in fo-
ro ipsius principis agitentur, haud sine veritatis assensu iam
suspiciari potest, simile quid etiam obtinere in singulis princi-
pum Germaniae terris; obtinere autem reuera nunc exponen-
dum est. Licet enim vel ex definitione imperii Germanici,
quod sit *regnum diuisum in plures respublicas plane diuersas,
unitas tamen in modum reipublicae compositae sub communi supremo
imperio monarchico restricto, electio a*), colligi possit insignis
diuersitas singularum harum rerumpublicarum a ceteris regnis
vel rebuspublicis, quae quidem in eo potissimum se exferit,
quod hae praeter Deum nullum superiorem agnoscat, illae
imperatorii et imperio subsint, adeoque is valde erraret, qui

ex

ex ceterorum Europae regnorum habitu Germaniae principum statum et iura disci posse sibi fingeret, ea tamen iura quae proprie ex superioritate territoriali fluunt *b)*, principibus Germaniae, quippe dudum iam superioritate territoriali praeditis, non minus quam aliis quibuscunque principibus regibusue tribuenda sunt, saluis modo iuribus reservatis imperatori.

a) PÜTTER *Institut. iuris publ.* L. I. c. III. §. 32.

b) Horum in numerum referri potestatem iudiciariam, iam supra allegatum est.

§. XII.

Quid reuera obtineat, ex pactis legibus et obseruantia diiudicandum est.

Iam nunc exponendum est quodnam forum controuersiae principum Germaniae cum subditis suis secundum pacta, obseruantiam et leges imperii fortiantur, quando foro principis territoriali locus sit, quando pertineat caussa ad imperatoris iudicium, vi huius supremae iurisdictionis et inspectionis. Quod vt commode fieri possit, et praesertim vt ea, quae partim in Constitutionibus Cameralibus, partim in aliis legibus imperii fundamentalibus in hac materia constituta inueniuntur, ex mente legislatorum rite explicari possint, medii aevi fontes videntur adeundi, sine quorum ope vix vlla ex iis quae statum publicum hodiernum concernunt solide explicari posse, fatentur qui rerum Germanicarum peritissimi sunt.

§. XIII.

Duces sub Chlodouaeo insigni potestate in iuredicendo pollebant.

Ne tamen aequè fufus digredi videar, ad ea tempora recurrere nolim, quibus Germaniam diuisam fuisse in multas

gentes plane separatas, nec vlllo communi imperii vinculo coniunctas refertur. Reges quidem singulis hisce gentibus fuisse certum est, sed nomine magis quam vera regia potestate a); aliis satrapas in bello ex fortis decreto duces, hoc peracto ceteris aequales b). Occurrit et mentio comitiorum populi, in quibus causas principis cum populo tractatas esse verosimile videtur c) **CORRINGIO** c); sed quis quaeſo audeat hos principes cum nostris comparare, aut ex auctoritate primorum in his comitiis, statum imperii originem ducere d); omnia enim abhinc mutata sunt, non semel sed iterata vice. Prima hodierni status imperii rudimenta in Saec. Vto quaerenda sunt, ex quo finitis tandem integrarum gentium migrationibus stabilitisque earum sedibus, demum legibus scriptis viuere coeptum est, et praesertim ex quo Chlodouaeus victis tandem et expulsis ex ea quam adhuc tenebant Galliae parte Romanis, communis singulorum gentium superior factus, inclytae Franciae monarchiae fundamenta iecit Ao. 486. Prout nempe gens aliqua vel armorum vi coacta, vel voluntaria deditioe et pacto se huic subiecerat, eo plus minusue iuris et liberatis retinuit. Multis ex his suis legibus viuere e) et duces habere, qui in bello res militares curarent et copias producerent, in pace iuri dicundo praessent f), a Clodouaeo concessum est. Tantum his ducibus auctoritatis tribuunt nonnulli in administranda iustitia, vt ne appellationi quidem ab eorum iudicio ad regem locum fuisse contendant g).

a) TACITVS de moribus German. c. 7.

b) BEDA hist. eccles. Gent, Angl. l. 5. c. II.

c) de iud. reip. Germ. S. 18.

d) de his comitiis vid. Kunde von dem Ursprung der Reichsständschaft der Bischöfe und Aebte. C. I.

e) quod probant collectiones legum prouincialium quarum prima est *patius legis salicae de ao. 442.* Pleraque harum legum sunt criminales, vt solent esse primae cuiusvis gentis constitutiones.

- f) *Fortunatus Fidelis ad Lupum ducem* l. 7. c. 7. cf. ALTESERRA *de duc. et comit. Galliae* l. 1. c. 4. p. 15.
 g) J. D. v. Olenſchlager *Erläut. der G. B. §. LI.* p. 184. §. LXIII. p. 236. *de BUAT les origines ou l'ancien Gouvernem. de la France.* P. IV. p. 205,

§. XIII.

Ob denegatam a comite vel duce iustitiam ad missos, a missis ad regem appellare licebat sub Carolo M.

Ex quo autem CAROLVS M. imperii gubernacula tenuit, eximiam hanc ducum potestatem infringere, numerum eorum imminuere coepit, maxime diuisis ipsorum terris in plures comitias; nomen tamen ducum haud plane sustulit a). De re iudiciaria quam maxime sollicitus, administrandae iustitiae causa constituit comites multos, marchiones ad tuendas fines, nuntios camerales ad iura fisci promouenda. Ne autem hi iurisdictione sibi concessa abuti possent, instituit CAROLVS M. *missos regios* qui si quid male aut negligenter a comite agi nuntiaretur, in eius comitiam migrarent, et omnia restituerent. Sigillatim vero capitularibus C. M. et Ludov. P. cautum est, vt si a comite *iustitia denegaretur* vel protraheretur, missi regii *tandiu de ipsius rebus uiuerent, donec is iustitiam faceret* b). Ob quamcunque autem negligentiam vel illatam a comite iniuriam cui-libet ex plebe licebat ad missos regios appellare c), ob missi regii negligentiam in iudicando prouocationi ad Caesarum locus erat d).

- a) v. PFEFFINGER *ad Vitrar.* T. II. Lib. I. tit. XVI. p. 84. sp.
 b) *Capit. Carol. M.* l. IV. c. 66. vid. GEORGISCH *corpus iuris Germanici antiqui* p. 1386. et l. V. c. 204. l. c. p. 1451. et in *Capitul. addit.* quarta n. CXXXIX. l. c. p. 1834. in *Cap. Lud. Pii leg.* 52. l. c. p. 1214.
 c) CONRING *de iud. reip. Germ.* §. 36. ibique allegat. VADIANVM *de colleg. et monast. veter. Germ.*

d) *Cap.*

d) Cap. reg. Franc. de ao. 829. cap. 2. n. XV. apud GEORGISCH p. 905. et in additione IV. capitularium n. CXV. l. c. p. 1828.

§. XV.

Duces et comites in caussis ad se spectantibus vicarium iudicem constituebant.

Iurisditionem exercebant comites et duces adscitis in consilium scabinis ex conditione litigantium; ipsi non erant nisi praesides, voto carentes et ex sententia scabinorum ius dicentes a). Quoties vero causa ad se ipsos pertinebat, vicarium iudicem in suum locum eligebant, qui vota colligeret et secundum haec sententiam pronunciaret. Morem hunc, ut de iudice vicarius eius seu substitutus cognosceret, generalem in Germania fuisse obseruat DE SENKENBERG b).

Quodsi vero altera litigantium pars hac sententia se gravatam esse putabat, appellationi ad missos vel denique ad Caesarem locus erat. Solebant enim et Carolus M. et eius successores in imperio, ipsi pro tribunali sedere et ius dicere, appellationesque recipere, quod quidem se semel in vna hebdomade facturum esse diserte promisit Carolus M. c). Priuatim etiam interdum Carolum M. ius dixisse si quae forte controuersiae extortae erant quae difficiliter a comitibus vel missis decidi poterant, refert EGINHARD d).

a) DE SENKENBERG *de sab. iud. Palat.* cap. I. §. VI. PUFFENDORFF *de iurisd. Germ.* P. I. c. 3. §. 2. 3. p. 77. sqq.

b) l. c. §. III.

c) Capitul. C. M. de ao. 829. tit. 2. c. XIV. apud Georgisch pag. 905. De Ludov. Pio vide Annal. Francof. ad a. 852.

d) in vita Caroli M. cap. 24.

§. XVI.

T H E S E S.

*E*tiam de iure Canonico agi potest in foro contractus licet reus
ibi non inveniatur, modo bona ibi habeat.

.II.

Morbi suntus, pharmaca, medicorum salaria, nullum pri-
uilegium in concursu habent ex iure civili, bene tamen ex moribus.

.III.

Querela inofficiosi fratribus non datur aduersus infamia facti
laborantes.

.IIII.

Conductor operis, qui fidem fecit, non habet hypothecam pri-
uilegiatam in aedibus a se exstructis.

.V.

Matri nulla debetur legitima ab herede qui filio ex pupilla-
ri substitutione succedit.

D

.VI.

VI.

Torturam passus, nec confessus, interdum adhuc poena extraordinaria affici potest.

VII.

Ad testamentum parentum inter liberos eorum testibus reuocandum, septem testes requiruntur.

VIII.

Donatio propter nuptias non ad securitatem sed ad remunerationem dotis tendit.

VIII.

Moto concursu creditores contractum locationis a debitore obaerato inuit implere tenentur.

P-145

Göttingen, Diss., 1780

ULB Halle
005 301 424

3

Sb.

1780, 5a 6
494/

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
F O R O
S. R. I. P R I N C I P V M
C V M
S V B D I T I S S V I S L I T I G A N T I V M.

Q V A M
A V S P I C I I S R E G I I S
I L L V S T R I S
I C T O R V M O R D I N I S A V C T O R I T A T E
P R O
S V M M I S I N V T R O Q V E I V R E H O N O R I B V S
C A P E S S E N D I S

D. XL. IANVARIII A. R. S. MDCCCLXXX

H. L. Q. C.

P V B L I C O E R V D I T O R V M E X A M I N I
S V B M I T T I T
G E O R G I V S F R I D E R I C V S M A R T E N S
H A M B V R G E N S I S.

G O E T T I N G A E
L i t t e r i s J O. C H R I S T. D I E T E R I C H
A C A D. T Y P O G R.

